

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету ветеринарної медицини

_____ Людмила НАГОРНА

“_____” _____ 20__ р.

«ПОГОДЖЕНО»

Гарант освітньої програми «Ветеринарна

медицина» _____ Роман ПЕТРОВ

ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

**Методичні вказівки щодо виконання програми виробничої
практики**

Освітня програма: «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»

Спеціальності: Н6 «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»

Рівень вищої освіти: ДРУГИЙ «МАГІСТЕРСЬКИЙ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини

ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Методичні вказівки щодо виконання програми виробничої практики

Освітня програма: «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»
Спеціальності: Н6 «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»
Рівень вищої освіти: ДРУГИЙ «МАГІСТЕРСЬКИЙ»

СУМИ 2025

Розробники: д.вет.н, професор _____ Людмила НАГОРНА
д.вет.н, професор _____ Олександр НЕЧИПОРЕНКО
д.вет.н, професор _____ Роман ПЕТРОВ
д.вет.н, професор _____ Оксана КАСЯНЕНКО
д.вет.н, професор _____ Оксана ШКРОМАДА
д.вет.н, професор _____ Тетяна ФОТІНА
к.вет.н., професор _____ Григорій ЗОН
к.вет.н., доцент _____ Наталія ГРЕБЕНИК
к.вет.н., доцент _____ Римма ДОЛБАНОСОВА
к.вет.н., доцент _____ Галина РЕБЕНКО

М 54 Науково-методичне забезпечення навчального процесу методичні вказівки щодо виконання програми виробничої практики. – Суми, 2025.- 61 с.

Методичні вказівки до виконання програми виробничої практики призначені для студентів випускних курсів факультету ветеринарної медицини Сумського національного аграрного університету, спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина», освітній ступінь «Магістр» Містять перелік завдань, обов'язкових до відпрацювання в умовах господарств, ветеринарних клінік, лабораторії чи підприємств.

Рецензенти: д.вет.н, професор _____ Олександр ЧЕКАН
к.вет.н., доцент _____ Лариса Плюта

Відповідальний за випуск:

Нагорна Л.В. декан факультету ветеринарної медицини СНАУ

Рекомендовано до видання радою із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти факультету ветеринарної медицини Сумського НАУ. Протокол № 1 від 13 січня 2025 року

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ФВМ Сумського НАУ протокол № _____ від _____ 2025

Сумський національний
аграрний університет, 2025

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	4
ВСТУП.....	5
1.ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ.....	9
2.ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	10
Розділ 2.1. «ВЕТЕРИНАРНЕ САНІТАРНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ ПРОДУКТІВ ЗАБОЮ ТВАРИН ТА БЕЗПЕКИ І ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ».....	10
Розділ 2.2. ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ.....	16
Розділ 2.3. ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ.....	17
Розділ 2.4. ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН.....	18
Розділ 2.5. АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН.....	19
Розділ 2.6. ОПЕРАТИВНА, ЗАГАЛЬНА ТА СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ.....	20
Розділ 2.7. ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ТВАРИН ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА.....	21
3.ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	23
4.ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ПОДАЮТЬСЯ ЗДОБУВАЧЕМ ПО ЗАВЕРШЕННЮ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	24
5.ОБОВ'ЯЗКИ СТУДЕНТА-ПРАКТИКАНТА:.....	24
6.ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ВІД ФАКУЛЬТЕТУ.....	25
7.ОБОВ'ЯЗКИ КЕРІВНИКА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	25
8.ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ.....	25
9.ЗАВЕРШЕННЯ ПРАКТИКИ.....	25
10.ПІДСУМОК ПРАКТИКИ.....	27
КАЛЕНДАРНИЙ ГРАФІК ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ.....	29
Правила ведення щоденника практики.....	31
Звіт по розділу «ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ».....	37
Звіт по розділу «ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ».....	40
Звіт по розділу «ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН».....	42
Звіт по розділу АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН.....	45
Звіт по розділу «ОПЕРАТИВНА, ЗАГАЛЬНА ТА СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ».....	47
Звіт з розділу:.....	50
«ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ТВАРИН ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА».....	50
Відгук і оцінка роботи студента на практиці.....	59
Висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики.....	60
СУМА БАЛІВ.....	60

ВСТУП

Програма виробничої практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА» за спеціальністю Н6 – «Ветеринарна медицина ОС «Магістр».

Практична підготовка студентів аграрних вищих навчальних закладів є однією з форм організації навчального процесу та обов'язковим компонентом освітньо-професійних програм згідно Закону України «Про вищу освіту». Основним завданням практичної підготовки студентів є забезпечення якості підготовки фахівців. Під час практики закладаються основи професійної діяльності, умінь і навичок, професійних якостей фахівця. Від якості виконання завдань у період проведення практики залежить формування майбутнього фахівця ветеринарної медицини.

Мета практики:

Основна мета практики полягає у формуванні компетенцій, з отримання професійних умінь і навичок, для подальшого освоєння загальних і професійних компетенцій, через поглиблення, доповнення та закріплення теоретичних і практичних знань і вмінь, отриманих у процесі теоретичного навчання з дисципліни, набуття практичних навичок в умовах виробництва. Навчитися вирішувати професійні задачі в умовах, максимально наближених до реальних. Практика допомагає викладачам і роботодавцям оцінити рівень підготовки студентів.

Нормативні вимоги щодо місця виробничої практики у навчальному процесі та їх організаційно-методичного забезпечення визначають: «Положення про організацію освітнього процесу в Сумському НАУ», затверджене рішенням Вченої ради Сумського НАУ протокол №1 від 27.08.2024 року, введене в дію наказом ректора від 28.08.2024 р. № 350/од. Положення «Про проведення практики здобувачів вищої освіти Сумського національного аграрного університету», схваленого рішенням Вченої ради Сумського НАУ №12 від 27.02.2023 року, затвердженого та введеного в дію наказом ректора № 103-К від 01.03.2023 року з метою закріплення науково-теоретичного та практичного рівнів підготовки здобувачів факультету ветеринарної медицини

Виробнича (професійна) практика студентів проводиться в індивідуальному порядку. Кожен із студентів-практикантів знаходиться в ролі помічника (дублера) керуючого відповідним структурним підрозділом підприємств галузі тваринництва (птахівництва, тощо), а також ліцензованого суб'єкта надання ветеринарних послуг. За наявності вакантних місць студента можуть зараховувати на платні посади, якщо робота на цих посадах задовольнятиме вимоги програми практики.

Для студентів-іноземців бази практик передбачаються у відповідному контракті чи договорі на підготовку фахівців і можуть бути розташовані як на території країн-замовників, так і в межах України.

Студенти мають право самостійно підбирати для себе місце виробничої практики і пропонувати його деканату для укладання відповідних угод. Для забезпечення виробничої практики студентів деканат факультету за участю кафедр та з врахуванням зазначених договорів формує перелік підприємств і господарств, які можуть забезпечити виконання студентами програми виробничої практики.

Завдання практики:

Реалізація окресленої мети включає обов'язкове виконання кожним студентом або підгрупою студентів тем і завдань, запланованих до виконання у програмі практики.

Основними завданнями практики з дисциплін є:

1. Практичне застосування теоретичних знань

- Освоєння основних ветеринарних процедур: діагностика, лікування, профілактика хвороб у тварин.

- Застосування знань з анатомії, фізіології, патології та фармакології у реальних умовах.

2. Розвиток професійних навичок

- Виконання клінічних маніпуляцій: огляд тварин, проведення ін'єкцій, перев'язок, забору аналізів.

- Участь у хірургічних операціях під наглядом досвідченого лікаря.

- Навчання роботі з діагностичним обладнанням (УЗД, рентген, лабораторне обладнання тощо).

3. Поглиблення знань у ветеринарній сфері

- Вивчення особливостей роботи з різними видами тварин (сіськогосподарськими, домашніми, екзотичними).

- Ознайомлення з профілактичними програмами щодо інфекційних і неінфекційних хвороб.

4. Розвиток управлінських навичок

- Ознайомлення з організацією роботи ветеринарної клініки або господарства.

- Ведення ветеринарної документації (історії хвороби, протоколи лікування, звітність).

5. Робота з клієнтами

- Набуття комунікативних навичок у спілкуванні з власниками тварин.

- Роз'яснення методів лікування, профілактики та догляду за тваринами.

6. Етичні аспекти

- Формування відповідального ставлення до здоров'я тварин і екології.

- Ознайомлення з етичними нормами роботи ветеринарного лікаря.

7. Аналіз і оцінка результатів роботи

- Вміння аналізувати ефективність проведеного лікування або профілактичних заходів.

- Написання звіту про проходження практики із висновками та пропозиціями.

Ці завдання спрямовані на комплексний розвиток майбутнього лікаря ветеринарної медицини, щоб підготувати його до роботи в реальних умовах.

Проходження практики сприяє формуванню компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарії, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій у напрямку ветеринарна медицина.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтез.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

ФК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК 3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

ФК 4. Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.

ФК 5. Здійснювати необхідні діагностичні акушерсько-гінекологічні заходи.

ФК 6. Здатність проводити відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

ФК 7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

ФК 8. Здатність планувати, організовувати та реалізовувати заходи з лікування тварин різних класів і видів, хворих на незаразні, інфекційні та інвазійні хвороби

ФК 9. Здатність проводити акушерсько-гінекологічні та хірургічні заходи і операції.

ФК 11. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

ФК 12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб спільних для тварин і людей.

ФК 13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

ФК 14. Здатність проводити судово-ветеринарну експертизу.

ФК 15. Здатність організовувати нагляд і контроль за виробництвом, зберіганням, транспортуванням та реалізацією продукції тваринного і рослинного походження.

ФК 20. Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій.
3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.
4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.
5. Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.
6. Розробляти карантинні та оздоровчі заходи, методи терапії, профілактики, діагностики та лікування хвороб різної етіології.
7. Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження.
8. Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.
9. Знати правила та вимоги щодо біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.
10. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.
11. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.
17. Знати правила та вимоги біобезпеки та добробуту тварин.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Виробничу практику здобувачі вищої освіти факультету ветеринарної медицини ОС «Магістр» проходять на базі державних та приватних клінік ветеринарної медицини, господарств і підприємств різної форми власності, районні державні лікарні ветеринарної медицини, лабораторії м. Суми, Сумської та інших областей України, які спроможні забезпечити на достатньому рівні підготовку здобувача, кваліфіковане керівництво, а також належні побутові умови.

Підставою для направлення здобувача на виробничу практику є договір між Сумським національним аграрним університетом та підприємством, організацією чи установою.

Керівництво виробничою практикою здобувачів здійснюється науково педагогічними працівниками кафедр факультету ветеринарної медицини, у відповідності з наказом ректора СНАУ.

Для керівництва виробничою практикою безпосередньо на робочих місцях призначаються провідні спеціалісти ветеринарної медицини підприємств або найбільш кваліфіковані лікарів ветеринарної медицини.

За тиждень до початку виробничої практики проводяться загальні збори, на яких студенти-практиканти отримують направлення, програму, методичні вказівки для проходження практики. Здобувачів знайомлять з порядком проходження практики та особливостями виконання програми і оформлення документації.

Керівники виробничої практики здобувачів:

- надають робочу програму практики, індивідуальне завдання та консультацію щодо правильності ведення щоденника та оформлення звітної документації з виробничої практики;
- по-можливості, сумісно з керівником на місці проходження практики, забезпечують якісне виконання програми виробничої практики;
- керівники на місці проходження практики забезпечують студентів-практикантів необхідною документацією, а також матеріалами для проведення лікувально-профілактичних заходів;
- по завершенню виробничої практики, керівник практики від факультету проводить перевірку і рецензування звітної документації та готує відповідний відгук для комісії із захисту звітів з виробничої практики.
- у складі комісії приймає участь у захисті матеріалів виробничої практики та атестації закріплених за ними студентів.

2. ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Розділ 2.1. «ВЕТЕРИНАРНЕ САНІТАРНЕ ІНСПЕКТУВАННЯ ПРОДУКТІВ ЗАБОЮ ТВАРИН ТА БЕЗПЕКИ І ЯКОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ».

Завдання виробничої практики:

- навчитися використовувати знання в сфері діяльності лікаря ветеринарної медицини по дисципліні - набути навички володіння методиками роботи з національними і міжнародними нормативно-правовими актами, науковими працями, методичними розробками, рекомендаціями, інструкціями;
- на основі нормативно-правових актів проводити нагляд та контроль підконтрольних об'єктів; - набути навички використовуючи знання з морфології, фізіології, біохімії, патоморфології, мікробіології, вірусології, епізоотології, внутрішніх хвороб тварин, паразитології, фармакології, токсикології, радіобіології, екології, годівлі, утримання та експлуатації тварин для організації передзабійної підготовки і забою тварин, післязабійної ветеринарно-санітарної експертизи продуктів забою;
- навчитися використовувати знання з організації та управління ветеринарними заходами і контролем за гігієною, санітарією на підконтрольних об'єктах, застосовувати методики ведення ветеринарного обліку, звітної документації;
- навчитися використовувати знання щодо хвороб незаразної етіології для належного санітарного нагляду та контролю на підконтрольних об'єктах; - досліджувати харчові продукти і корми за органолептичними та лабораторними методами для визначення їх якості та безпечності;
- навчитися володіти методиками клінічних і лабораторних досліджень з метою аналізу та інтерпретації результатів досліджень; - набути навички щодо планування, проведення контролю та моніторингу виробництва, зберігання, переробки та реалізації харчових продуктів і кормів, кормових добавок, преміксів та побічних продуктів, ветеринарних препаратів, засобів ветеринарної медицини та оцінювання їх безпечності і якості;
- здатність проводити державний аудит на підконтрольних потужностях з виробництва, переробки, обігу харчових продуктів, кормів, кормових добавок, преміксів, ветеринарних препаратів згідно із системою менеджменту безпечності харчових продуктів (НАССР/ISO 22000) та контролювати систему моніторингу для кожної КТУ в процесі виробництва продукції;
- набути навички щодо планування санітарних заходів та їх фінансового забезпечення на підконтрольних об'єктах та розроблення процедур і контролювання дотримання норм і правил гігієни з метою випуску безпечних харчових продуктів, кормів і кормових добавок тощо;

- навчитися вирішувати питання організації та проведення державного нагляду і контролю підконтрольних об'єктів санітарних заходів на агропромислових ринках і потужностях (об'єктах), які використовуються для зберігання та обігу харчових продуктів;
- навчитися здійснювати ветеринарно-санітарний нагляд і контроль об'єктів, призначених для виробництва, переробки, зберігання та реалізації м'яса і м'ясопродуктів, здійснювати їх ветеринарно-санітарну експертизу та проводити санітарне оцінювання;
- набути практичні навички здійснювати ветеринарно-санітарний нагляд і контроль об'єктів, призначених для виробництва, переробки, зберігання та реалізації молока і молокопродуктів, здійснювати їх ветеринарно-санітарну експертизу та проводити санітарне оцінювання;
- набути практичні навички щодо ідентифікації та підтвердження відповідності харчових продуктів відомостям, що наведені в інформації для споживача або декларації виробника;
- опанувати основні поняття з біобезпеки та біоетики; морально-етичних норм, правил і принципів використання біологічних агентів; етичних проблем сучасної біотехнології; біоетичні аспекти виробництва лікарських препаратів.

Контроль якості і безпеки м'яса і м'ясопродуктів на забійному пункті або м'ясопереробному підприємстві

Мета практики – закріпити теоретичні знання і набути навичок з визначення якості і безпеки м'яса і м'ясопродуктів та санітарно-гігієнічних вимог до підприємства.

Під час практики здобувач вищої освіти повинен ознайомитись із структурою підприємства, асортиментом і обсягом виробництва, визначити і проаналізувати основні технологічні процеси, етапи й операції, ветеринарним обслуговуванням підприємства.

В процесі практики студент вивчає вимоги до гігієни персоналу: забезпеченість комплектами спеціального і санітарного одягу, його стан, умови санітарної обробки і зберігання; характеризує санітарні пропускники для робітників, медичну і облікову документацію з гігієни; санітарні вузли і побутові приміщення.

Здобувач вищої освіти описує санітарний стан території підприємства: наявність огорожі, дезбар'єрів, сміттєзбірників, зональність, стан і прибирання проїзних шляхів, дотримання принципу поточності.

В умовах забійного пункту або цеха студент вивчає: дотримання правил допуску, підготовки і перевезення тварин до забою; умови і технологію забою та

первинної переробки тварин і птиці; аналізує застосування принципів гуманного забою на підприємстві.

Студент проводить ветеринарно-санітарне інспектування туш та органів, в тому числі вимушено забитих тварин та зазначає способи знезараження м'яса та м'ясних продуктів на підприємстві.

Практикант знайомиться з технологічними процесами виробництва: характеризує будівлі виробничої зони, розташування виробничих цехів, основні технологічні операції і режими виробництва, точки післязабійної ветеринарно-санітарної експертизи на лініях з переробки тварин і птиці.

Під час проходження практики здобувач вищої освіти аналізує роботу виробничої лабораторії: знайомиться з обліково-звітною, вхідною і вихідною документацією, правилами її ведення і оформлення, описує обладнання, апаратуру, зазначає методи та приймає участь у проведенні розширеної ветеринарно-санітарної експертизи сировини, напівфабрикатів і готової продукції.

У разі застосування на м'ясопереробному підприємстві системи управління якістю і безпекою продукції НАССР, чи інших систем контролю якості продукції студент визначає їх основні принципи і характеризує критичні точки управління на виробництві.

Здобувач вищої освіти встановлює: загальний санітарний стан виробничих приміщень, обладнання, тари, інструментів, ємкостей, способи, засоби і періодичність санітарної обробки їх; види контролю ефективності санітарної обробки цехів, робочих поверхонь, обладнання, а також чистоти рук і санітарного одягу персоналу; умови для приготування і зберігання миючих та дезінфікуючих засобів; умови, способи і періодичність проведення дератизації, дезінсекції; знайомиться з методами консервування м'яса і м'ясних продуктів. У висновку щодо ветеринарно-санітарного стану підприємства студент аналізує дотримання ветеринарно-санітарних і гігієнічних вимог на підприємстві, зазначає і аналізує причини порушень цих вимог.

Контроль якості і безпеки молока і молочної продукції в умовах молочнотоварної ферми, молокоприймального пункту, переробного підприємства

Мета практики – закріпити теоретичні знання і набути навичок з визначення якості і безпеки молока і молочних продуктів та санітарно-гігієнічних вимог до підприємства.

Під час практики студент повинен ознайомитись зі структурою підприємства, асортиментом і обсягом виробництва, визначити і проаналізувати основні технологічні процеси, етапи й операції.

В процесі практики студент вивчає вимоги до гігієни персоналу: забезпеченість комплектами спеціального і санітарного одягу, його стан, умови санітарної обробки і зберігання; характеризує санітарні пропускники для робітників, медичну і облікову документацію з гігієни; санітарні вузли і побутові приміщення.

Здобувач вищої освіти описує санітарний стан території підприємства: наявність огорожі, дезбар'єрів, сміттєзбірників, зональність, стан і прибирання проїзних шляхів, дотримання принципу поточності.

Практикант знайомиться з технологічними процесами виробництва: характеризує будівлі виробничої зони, розташування виробничих цехів, основні технологічні операції і режими виробництва.

Під час проходження практики студент аналізує роботу виробничої лабораторії: знайомиться з обліково-звітною, вхідною і вихідною документацією, правилами її ведення і оформлення, описує обладнання, апаратуру, зазначає методи та приймає участь у проведенні розширеної ветеринарно-санітарної експертизи сировини і готової продукції.

Здобувач вищої освіти описує процедуру приймання молока: вимоги до транспортування молока, супровідної документації, відбору проб, відкачування молока і санітарної обробки молочних цистерн; зазначає обов'язкові дослідження молока під час приймання.

У разі застосування на молокопереробному підприємстві системи управління якістю і безпекою продукції НАССР чи іншої системи контролю якості продукції, студент визначає їх основні принципи і характеризує критичні точки управління в умовах виробництва.

В умовах молочнотоварної ферми студент визначає основні ветеринарно-санітарні вимоги до території, будівель, молочного відділення, доїльного залу; характеризує особливості контролю здоров'я дійного стада; описує санітарний умови, обладнання і технологічний режим первинної обробки молока в молочному відділенні; характеризує спосіб, режим та схему доїння, методи дослідження корів на

мастит. Практикант ретельно описую переддоїлбну і післядоїлбну обробку вимені тварин, аналізує, робить висновки і пропозиції з урахуванням сучасних досягнень у сфері гігієни доїння.

Здобувач вищої освіти встановлює: загальний санітарний стан виробничих приміщень, обладнання, тари, інструментів, ємкостей, способи, засоби і періодичність санітарної обробки їх; описує схему санітарної обробки молочного обладнання, молокопроводів, цистерн, тари; зазначає види контролю ефективності санітарної обробки приміщень, робочих поверхонь, обладнання, а також чистоти рук і санітарного одягу персоналу; умови для приготування і зберігання миючих та дезінфікуючих засобів.

У висновку щодо ветеринарно-санітарного стану підприємства студент аналізує дотримання ветеринарно-санітарних і гігієнічних вимог на підприємстві, зазначає і аналізує причини порушень цих вимог.

Контроль якості і безпеки продукції в умовах державної лабораторії ветеринарно-санітарної експертизи на ринку, регіональних обласних і районних лабораторій, науково-дослідних лабораторій

Мета практики – закріпити теоретичні знання і набути навичок з визначення якості і безпеки продукції тваринного, рослинного походження та ветеринарно - санітарного інспектування риби, морських ссавців та безхребетних тварин..

Під час практики студент повинен ознайомитись із структурою і обліково-звітною документацією лабораторії, потужністю і особливостями продовольчого ринку, проаналізувати дотримання санітарних правил торгівлі на ринку: санітарний стан торговельних місць, забезпеченість санітарним одягом, інвентарем, способи, засоби і періодичність санітарних обробок на ринку, дотримання торговельного сусідства, умови зберігання продукції, санітарний стан території ринку, наявність огорожі, сміттєзбірників.

В процесі практики студент вивчає вимоги до гігієни персоналу: забезпеченість комплектами спеціального і санітарного одягу, його стан, умови санітарної обробки і зберігання; характеризує медичну і облікову документацію з гігієни; санітарні вузли і побутові приміщення.

Під час проходження практики студент аналізує роботу лабораторії: знайомиться з обліково-звітною, вхідною документацією, правилами її ведення і оформлення, описує обладнання, апаратуру, зазначає методи та приймає участь у проведенні розширеної ветеринарно-санітарної експертизи м'яса, м'ясопродуктів, молока, молочних продуктів, риби, рибопродуктів, меду і продукції бджільництва,

яєць свійської птиці, сировини і продуктів рослинного походження. В лабораторії студент повинен вивчити методи аналізу харчових продуктів, кормів.

Здобувач вищої освіти описує дотримання загальних вимог до реалізації продукції, засвоює правила відбору проб та схему дослідження продуктів тваринного і рослинного походження, особливості клеймування продуктів забою; надає санітарну оцінку дослідженої продукції; проводить знезараження ветконфіскатів і відпрацьованих проб.

Розділ 2.2. ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ.

Мета виробничої практики: Закріпити теоретичні знання та набуті практичні навички в проведенні профілактичних протиепізоотичних заходів та організації оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин та птиці.

Завдання:

1. Вивчити епізоотичний стан господарства, взяти участь у складанні та виконанні плану протиепізоотичних заходів, організації і виконання заходів з ліквідації заразних захворювань;

2. Провести клінічний огляд тварин і епізоотологічне обстеження господарства на наявність інфекційних хвороб з використанням алергічних, серологічних, бактеріологічних, гематологічних та інших методів дослідження;

3. Прийняти активну участь, у проведенні планових діагностичних досліджень на туберкульоз, лейкоз, бруцельоз та щеплень які проводяться в господарстві, зсилаючись на копії актів;

4. Брати участь у проведенні карантинних заходів та ізоляції хворих тварин, утилізації трупів, знезараження продуктів тваринництва і сировини;

5. Брати участь у проведенні дезінфекції, дератизації тваринницьких приміщень, інвентарю і предметів догляду та скласти акти, а у звіті відобразити їх результативність;

6. Оформляти супровідні документи на проби крові, патологічний матеріал в лабораторію ветеринарної медицини, а також акти на проведення діагностичних досліджень і щеплення;

7. Вивчити систему ветеринарного обслуговування тваринництва, планування роботи спеціалістів ветеринарної медицини, облік, забезпечення лікарськими засобами та товарами ветеринарного призначення, організацію робочого дня і робочого місця;

8. Ознайомитися з обов'язками лікаря ветеринарної медицини установи, з плануванням протиепізоотичних заходів, з оформленням заявок на придбання обладнання, медикаментів, біопрепаратів, зі звітністю про захворюваність і падіж тварин від заразних і незаразних хвороб, оформлення ветеринарних свідоцтв при транспортуванні тварин, продуктів і сировини тваринного походження.

Розділ 2.3. ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ

Мета виробничої практики: полягає в засвоєнні студентами сучасних методів діагностики, лікування тварин, заходів боротьби та профілактики інвазійних хвороб тварин на підприємствах і в господарствах різної форми власності.

Завдання:

1. Під час проведення епізоотичного обстеження підприємства (ферма, клініка) вивчити та описати ситуацію щодо паразитарних хвороб тварин шляхом власних спостережень і статистичних даних (амбулаторних журналів, планів, звітів, експертиз);
2. Провести клінічне обстеження тварин в господарстві (клініці) на наявність ектопаразитів;
3. Прийняти активну участь в організації і проведенні дегельмінтизації, хіміопротекції, оздоровчих заходів на підприємстві;
4. Прийняти активну участь в діагностиці паразитарних хвороб тварин, ознайомитися з веденням і складанням документів державного обліку, звітності;
5. Представити на кафедру мікро- і макропрепарати паразитів, уражених органів і тканин до захисту звітів.

Розділ 2.4. ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН

Мета виробничої практики: закріплення теоретичних знань, набуття і вдосконалення практичних навичок диспансерного обстеження тварин, організації та проведення лікувальних і превентивних (профілактичних) заходів, щодо запобігання внутрішнім хворобам тварин.

Завдання:

1. Вивчити причини масових захворювань сільськогосподарських тварин і птиці з урахуванням виду і віку тварин, сезонності, кліматичних і господарських умов;
2. Провести обстеження хворих тварин, встановлення етіологічних факторів, які спричинили до виникнення внутрішніх хвороб тварин, постановка діагнозу, лікування та заходи профілактики.
3. Провести аналіз санітарно-гігієнічних умови утримання, годівлі і експлуатації тварин, встановити основні причини внутрішньої незаразної патології і зниження продуктивності з урахуванням дії стрес-факторів і природної резистентності організму;
4. Звернути особливу увагу на причини, діагностику, методи лікування при хворобах молодняка, шлунка і кишківника, органів дихання, порушенням обміну речовин, кормових отруєннях;
5. Брати участь у плануванні та проведенні лікувально- профілактичних заходів та диспансеризації тварин;
6. Брати участь в амбулаторному прийомі твари, освоїти порядок і методи клінічного дослідження, та найбільш поширені методи лабораторних аналізів;
7. Навчитися відрізняти норму від патології в роботі органів кровообігу, дихання, травлення, сечовиділення;
8. Освоїти дієтотерапію, фізіотерапію, застосування тепла і холоду, застосування антибіотиків, тканинних препаратів;
9. Оволодіти технікою підшкірних, внутрішньошкірних, внутрішньом'язових, внутрішньотрахеальних, внутрішньопорожнинних і внутрішньовенних ін'єкцій.

Розділ 2.5. АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА БІОТЕХНОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН

Мета виробничої практики: закріплення теоретичних знань і засвоєння практичних навичок щодо методів акушерських досліджень тварин, діагностики, лікування і профілактики за акушерської, гінекологічної та андрологічної патології, захворюваннях новонароджених і молочної залози. Ознайомлення з сучасним станом і вимогами до відтворення тварин в умовах колективних фермерських господарств і сучасних комплексів, методів стимуляції статевої функції і штучного осіменіння тварин.

Завдання:

1. Ознайомитися з первинним зооветеринарним обліком і провести аналіз стану відтворної здатності тварин;
2. Засвоїти методи визначення самок в охоті та під керівництвом техніків штучного осіменіння провести осіменіння тварин різними методами;
3. Засвоїти сучасні методи діагностики, лікування та профілактики порушень статевого циклу у продуктивних та дрібних домашніх тварин;
4. Брати участь у визначенні вагітності у продуктивних та дрібних домашніх тварин, використовуючи анамнестичні дані, зовнішнє, внутрішнє дослідження, особливу увагу звернути на використання сучасних методів: ІФА, УЗД та ін.;
5. Оволодіти навичками ведення фізіологічних родів та надання допомоги при патологічних родах;
6. Проводити оцінку стану новонароджених та надання їм першої допомоги при ускладнених родах;
7. Приймати участь у проведенні клініко-гінекологічного дослідження маточного поголів'я тваринницьких ферм, приватного сектору;
8. Вивчити причини та засвоїти методи клінічної і лабораторної діагностики післяродових захворювань у тварин;
9. Проводити лікування тварин з післяродовою патологією новітніми методами з урахуванням отриманих в університеті знань та рекомендацій лікаря ветеринарної медицини;
10. Оволодіти методами діагностики, лікування та профілактики хвороб молочної залози у самок;
11. Вивчити види неплідності тварин, їх поширеність, причини і методи діагностики та під керівництвом лікаря ветеринарної медицини скласти план заходів з ліквідації і профілактики неплідності тварин.
12. Оволодіти методами діагностики, лікування та профілактики андрологічної патології у самців.

Розділ 2.6. ОПЕРАТИВНА, ЗАГАЛЬНА ТА СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ

Мета виробничої практики: закріплення теоретичних знань, набутих навичок в організації і проведенні хірургічних операцій та профілактиці хірургічної патології у тварин

Завдання:

1. Освоїти основні методи повалу та фіксації великої рогатої худоби, дрібних тварин, коней, птиці;
2. Вивчити причини та особливості травматизму продуктивних (домашніх) тварин залежно від умов їх утримання, годівлі та експлуатації;
3. Оволодіти методами місцевої та загальної анестезії;
4. Навчитися стерилізувати інструменти, перев'язувальний та шовний матеріал, готувати операційне поле і руки хірурга перед операцією;
5. Оволодіти навичками з обробки ран, накладання пов'язки на окремі частини тіла тварин;
6. Оволодіти оперативними методами лікування гриж, асептичних і гнійних процесів, проведенням кесаревого розтину, кастрації самців і самок, проколи черевної порожнини, рубця, книжки;
7. Проводити післяопераційне лікування тварин;
8. Діагностувати хвороби кінцівок, очей і лікувати хворих тварин з хірургічною патологією;
9. Приймати активну участь в організації і проведенні профілактичних заходів при масових хірургічних хворобах тварин (деформація копитець, хірургічна інфекція, травматизм).

Розділ 2.7. ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ТВАРИН ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

Мета виробничої практики: оволодіння студентами сучасними методами і формами організації праці, формування у студентів, на базі одержаних ними у навчальному закладі знань, професійних умінь, навичок, необхідних для прийняття самостійних рішень у реальних ринкових умовах, виховання у майбутніх фахівців потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Завдання:

- в умовах виробництва (клініки ветеринарної медицини, фермерські господарства, утильзаводи, лабораторії ветеринарної медицини і ін. підприємства) , навчально-наукових лабораторій факультету набути навичок з техніки патологоанатомічного розтину трупів тварин, оцінки патологоанатомічної картини і постановки посмертного діагнозу, засвоїти методики виготовлення анатомічних макро - і мікропрепаратів.
- засвоїти особливості діагностичного, науково-дослідницького і судово-ветеринарного розтину трупів тварин; вміти застосовувати інструментарій з цією метою;
- відпрацювати методи відбору патологічного матеріалу для гістологічного, бактеріологічного, вірусологічного і токсикологічного аналізу;
- ознайомитись з організацією місця розтину в діагностичних лабораторіях, птахогосподарствах, свинокомплексах та ін.;
- ознайомитися з обладнанням спеціального транспорту, організацією і виконанням ветеринарно-санітарних вимог при транспортуванні трупів до місця розтину, на утильзавод, і їх знешкодження;
- набути практичних навичок, пов'язаних з санацією місця розтину і методами знешкодження і утилізації трупного матеріалу: закопування, спалювання, біотермічна обробка в чеських ямах, утилізація в господарствах і в умовах санітарного заводу (з використанням утиль-устаткування);
- ознайомитися з будовою чеської ями або скотомогильника, провести ветеринарно-санітарну оцінку стану скотомогильника (ями біотермічної) та скласти відповідну картку;
- практично засвоїти технічну сторону особистого захисту при роботі з трупами (спецодяг, обробка рук, тощо) ;
- засвоїти методи охорони довкілля від забруднення трупним матеріалом;
- відпрацювати методи дезінфекції місць розтину трупів і об'єктів, які можуть бути інфіковані трупним матеріалом;

- під керівництвом головного лікаря ветеринарної медицини скласти акт (протокол) патологоанатомічного розтину (**не менше одного за наданою формою**) або акт судово-ветеринарного розтину трупа тварини;
- з'ясувати, чи були в господарстві (районі) за останні три роки випадки судових справ, що стосуються роботи працівників ветеринарної медицини та з інших приводів або порушення чинного законодавства;
- відібрати і зафіксувати патологічний матеріал, відповідно до вимог, та доправити до патологоанатомічного музею кафедри для подальшого виготовлення сухого або вологого макроскопічного препарату

3. Перелік практичних навичок, якими повинен оволодіти здобувач під час проходження виробничої практики.

1. Виписувати рецепти, готувати різні лікарські форми, засвоїти правила зберігання ветеринарного призначення, медикаментів, деззасобів, складати заявки, вести облік ветеринарного майна.
2. Освоїти техніку введення ліків різним тваринам через рот, пряму кишку, підшкірно, внутрішньошкірно, внутрішньом'язово, внутрішньовенно, внутрішньотрахеально, в черевну порожнину, шляхом інгаляції, через молочний катетер у вим'я, через носостравохідний або ротостравохідний зонд у шлунок.
3. Проводити фіксацію і повал тварин. Дотримуватися санітарно-гігієнічних правил і техніку безпеки при роботі з тваринами.
4. Проводити повне клінічне обстеження (термометрію, загальне дослідження, дослідження окремих систем організму).
5. Отримувати і проводити дослідження крові (ШОЕ, визначення гемоглобіну, підрахунок формених елементів), готувати і фіксувати мазки крові.
6. Засвоїти техніку введення зондів тваринам різних видів катетеризованого сечового міхура.
7. Отримувати і досліджувати сечу, її фізичні і хімічні властивості (питома вага, рН, білок, цукор).
8. Проводити алергічні дослідження (на сап, туберкульоз тощо) з оформленням відповідних документів.
9. Вміти проводити в господарстві карантинні заходи.
10. Проводити обстеження господарства на ветеринарно-санітарний стан з оформленням акту обстеження.
11. Проводити профілактичні щеплення.
12. Вміти стерилізувати інструменти, перев'язувальні засоби, шовний матеріал, і обробляти руки до і після операції, проводити місцеве знеболювання і блокаду.
13. Проводити операції: обробку ран, зупинку кровотеч, розтин абсцесів, кастрацію самців і самок, пункцію рубця, накладення швів і пов'язок.
14. Проводити копрологічне дослідження, досліджувати зіскрібки із шкіри.
15. Проводити дегельмінтизацію.
16. Проводити амбулаторний прийом тварин, ставити діагноз, призначити та проводити лікувальні заходи.
17. Освоїти найважливіші методи і види загальної терапії - дієтотерапію, неспецифічну стимулюючу терапію та ін.
18. Проводити розтин трупів тварин з оформленням протоколів та актів розтину, консервувати, запаковувати і пересилати патологічні матеріали для дослідження.
19. Проводити передзабійний огляд худоби і ветеринарно-санітарну експертизу туш і внутрішніх органів. Проводити відбір проб м'яса від вимушено забитих тварин і направляти в лабораторію ветеринарної медицини для біохімічного та бактеріологічного досліджень.
20. Визначати охоту у тварин, проводити їх осіменіння. Оформляти відповідні документи.

21. Діагностувати вагітність.
22. Проводити диспансеризацію і оформлювати відповідну документацію.
23. Вміти заповнювати форми ветеринарного обліку, звітності, планування, виписувати ветеринарні свідоцтва та міжнародні ветеринарні сертифікати.
24. Уміти планувати та організовувати лікувально-профілактичні та протиепізоотичні заходи;
25. Управляти епізоотичними, інфекційними, фізіологічними та патологічними процесами.

4. Перелік документів, які подаються здобувачем по завершенню виробничої практики

1. Щоденник, підписаний керівником практики на виробництві, засвідчений печаткою установи та підписаний викладачем ФВМ СНАУ, що керував практикою.
2. Звіт про практику (складений на основі щоденника) і підписаний студентом-практикантом.
3. Характеристику з місця проходження практики, з оцінкою роботи студента, яка має бути засвідчена печаткою установи.

Документи з виробничої практики здобувач зобов'язаний здати наступного робочого дня по завершенню терміну практики.

Підставою для допуску здобувача до захисту матеріалів практики є повне і правильне оформлення вищезазначених документів, підписаних і завірених печатками відповідних установ (клінік, господарств, підприємств тощо).

Перевірка матеріалів практики проводиться керівником практики (згідно наказу ректора СНАУ), а захист – комісійно, не пізніше одного тижня після закінчення терміну практики.

Оцінка за проходження практики виставляється під час проведення публічного захисту і оформлюється протоколом засідання комісії з захисту звітів, про що робиться запис на останній сторінці щоденників-звітів, після чого вони передаються на зберігання в архів на 5 років.

5. Обов'язки студента-практиканта:

- своєчасно отримати направлення, програму та методичні вказівки щодо проходження виробничої практики;
- прибути та від'їхати з бази практики у терміни зазначені в наказі ректора СНАУ;
- пройти інструктаж з техніки безпеки;
- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, що діють на підприємстві;
- систематично та сумлінно вести щоденник практики;
- виконати у повному обсязі програму виробничої практики.

6. Обов'язки керівника виробничої практики від факультету

Керівником виробничої практики від факультету ветеринарної медицини СНАУ є відповідальний від кафедри науково-педагогічний працівник (затверджується розпорядженням деканату).

Керівник практики особисто вивчає умови її проведення, встановлює контакт із керівником практики на підприємстві, підбирає досвідчених спеціалістів для безпосереднього керівництва, регулярно відвідує здобувачів на робочих місцях, контролює ведення щоденника та виконання програми практики, надає консультативну допомогу з виконання програми практики.

7. Обов'язки керівника виробничої практики на підприємстві

Керівник виробничої практики на підприємстві:

- визначає робоче місце для здобувача та умови проходження ним практики;
- забезпечує проведення інструктажу з дотримання правил техніки безпеки та протипожежної безпеки;
- надає консультативну та практичну допомогу при виконанні здобувачем програми практики, у зборі та аналізі матеріалів і оформленні звіту про практику;
- забезпечує умови для виконання плану виробничої практики;
- по закінченні практики дає характеристику практиканту з оцінкою його трудової діяльності.

8. Оформлення документів виробничої практики

Щоденник є основним документом здобувача про результати проходження ним виробничої практики. У щоденнику здобувач відображає обсяг і суть виконаної роботи за кожний день практики. При цьому ним мають бути виконані та опрацьовані всі питання програми виробничої практики. По закінченню виробничої практики щоденник, разом із звітом, має бути переглянутий керівником практики, який підписує його та складає відзив про роботу студента.

9. Завершення практики

В кінці відведеного терміну практикант бере відгук керівника практики від підприємства, організації, установи з оцінкою його роботи (максимум – 20 балів), що є частиною загальної оцінки за виробничу практику.

Після оформлення щоденнику- звіту та подання його на кафедру, студент отримує висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики, який також додає до оцінки максимум – 20 балів.

Крім цього оцінюються також:

- додатки до звіту, які ілюструють та підтверджують виконання програми виробничої практики (копії документів ветеринарної звітності та обліку, акти на вакцинації, дезінфекцію, дегельмінтизацію, диспансеризацію, експертизи з

лабораторії, інструкції до використання лікарських засобів та біопрепаратів, фото-та відеоматеріали, тощо);

- відповіді під час прилюдного захисту звітів з виробничої практики;
- участь у просвітницькій та науково-дослідницькій роботі.

Елементи сумативного оцінювання:

Оцінка керівника від бази практики	0-20 балів
Оцінка керівника від кафедри	0-20 балів
Ілюстративна частина (додатки та презентація результатів проходження практики під час захисту звіту практики)	0-20 балів
Відповіді на запитання комісії під час захисту звіту	0- 30 балів
Творчий доробок – публікації, відеосюжети, публічні просвітницькі заходи, тощо	0- 10 балів
Разом	0- 100 балів

Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Виконання програми практики, своєчасність подачі документів на перевірку, наявність зворотнього зв'язку, дисциплінованість, самостійність та завзятість у відпрацюванні практичних навичок - оцінюється керівником практики	0-8	9-12	13-17	18-20
	<i>Вимоги програми не виконані, терміни не дотримані, зворотній зв'язок слабкий</i>	<i>Вимоги програми виконані не всі, порушені терміни подання документів або вимоги до їх оформлення</i>	<i>Програма практики виконана, документи подані вчасно, але є окремі зауваження</i>	<i>Програма практики виконана, все здано вчасно, продемонстровані самодисциплінованість, та завзятість у відпрацюванні практичних навичок</i>
Ілюстративна частина	0-8	9-12	13-17	18-20
	<i>Щоденник-звіт недооформлений, без додатків. Презентація не містить фото\відео матеріалів</i>	<i>Щоденник-звіт оформлений недбало, додатки невідповідні; презентація оформлена фото\відео матеріалами, відзнятими без практиканта</i>	<i>Щоденник-звіт оформлений з незначними зауваженнями та\або містить мало додатків, фото\відео матеріали не демонструють володіння навичками.</i>	<i>Щоденник-звіт оформлений та містить широкий перелік додатків, презентація звіту має фото\відео матеріали, що підтверджують навички здобувача, представлена на високому рівні</i>
Відповіді на запитання комісії під час захисту звіту	0-8	9-15	16-24	25-30
	<i>В суті питання орієнтується слабо</i>	<i>Відповіді неповні або з помилками</i>	<i>Відповіді цілком повні, але не демонструють володіння практичними навичками.</i>	<i>Відповіді розширені, що підтверджують наявність досвіду та навичок у здобувача</i>
Творчий доробок (публікації, відеосюжети, публічні просвітницькі заходи, які демонструють фахові компетентності лікаря)	0-2	3-6	7-8	9-10
	<i>Відсутній, або лише спроби</i>	<i>Проведення просвітницьких бесід в тісному кругу</i>	<i>Наявність тез доповідей на конференціях, публікацій в соцмережах, газетах, тощо</i>	<i>Активна діяльність з поширення ветеринарних знань серед населення та фахівців інших галузей з відстоюванням своїх позицій.</i>

10. ПІДСУМОК ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Письмовий щоденник і звіт разом з іншими документами, що підтверджують набуття студентом практичних навичок, завірені керівниками практики від підприємства (установи, організації) подається на рецензування керівнику практики від СНАУ.

Звіт в формі доповіді-презентації, ілюстрованої фото-(відео)матеріалами, приймає комісія у складі: представника деканату факультету, зав. кафедрами, керівників практики. Засідання комісії відбувається згідно з графіком протягом перших 10 днів семестру після закінчення практики.

Студенту, який не виконав програму практики або не з'явився в деканат в установлені терміни протягом двох місяців без поважних причин може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених університетом.

Студенти, які не пройшли виробничу практику, відраховуються з університету в установленому порядку.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЩОДЕННИК-ЗВІТ
З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Студента _____

Факультету ветеринарної медицини

Кафедра _____

спеціальність: Нб «Ветеринарна медицина»

освітній ступінь «Магістр»

_____ **курс, група** _____

Місце проходження практики:

_____
_____
_____

Керівники практики:

від підприємства _____

_____

від СНАУ: _____

_____

Термін проходження практики з _____ по _____

ЩОДЕННИК

ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Правила ведення щоденника практики

- В щоденнику ведуть записи прийому хворих тварин:
  - а) які поступили в ветеринарний заклад для амбулаторного чи стаціонарного лікування;
  - б) лікувальна допомога яким надана при виїзді спеціалістів ветеринарних закладів в господарства;
  - в) які лікуються спеціалістами господарства як в ветеринарних амбулаторіях (на пунктах) господарств, комплексів, так і безпосередньо на фермах.
- В графу 1 вносять порядковий номер запису, якщо тварину прийнято первинно. При повторному прийомі цієї ж хворої тварини її знову записують в журнал, але порядковий номер в графу 1 не проставляють, а вказують в графі 2 номер первинного запису. Цей же номер проставляють в графу 2 при третьому, четвертому і послідовних прийомах хворої тварини до одужання. Якщо тварина в подальшому надходить на лікування, але з іншим захворюванням, її реєструють, проставляючи в графі 1 наступний (новий) порядковий номер.
- В графі 4 вказують назву господарства (ферми, відділення, бригади), а в відношенні громадян - власників тварин - населений пункт і адресу.
- Графу 7 заповнюють після огляду тварини і встановлення діагнозу. Якщо при первинному огляді тварини діагноз не встановлено, в цій графі записують попередній діагноз. При повторному прийомі діагноз уточнюють і записують як заключний в графі 8.
- В графі 9 записують клінічні ознаки хвороби, в т.ч. температуру тіла, частоту пульсу, дихання і т.п., результати спеціальних досліджень (крові, сечі, фекалій та інші) і проведені лікувальні заходи або призначене лікування, щеплення. На препарати виписуються рецепти.
- В графі 10 записують кінець захворювання (одужало, загинуло, вимушено забите, знищене) і дату вибуття тварини з лікувального закладу.
- При стаціонарному лікуванні особливо цінних племінних або високопродуктивних тварин в додатку до даного журналу на кожну таку тварину ведуть історію хвороби з детальним записом перебігу хвороби, результатів наступних обстежень, подальшого лікування і ін.

Наступні дві сторінки друкуються таким чином, щоб утворювали розгорнутий журнал і повторюються необхідну для ведення записів кількість разів.

ЗВІТ
З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З ДИСЦИПЛІН

**Звіт з розділу:
«ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ТВАРИН ТА СУДОВА
ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА»**

Особливості діагностичного, науково-дослідницького і судово-ветеринарного розтину трупів тварин:

Який застосовували інструментарій з цією метою:

Які використовували методи відбору патологічного матеріалу(для гістологічного, бактеріологічного, вірусологічного і токсикологічного аналізу)

Як організоване місце розтину(в діагностичних лабораторіях, в птахогосподарствах, свинокомплексах та ін.):

Яке існує обладнання, спеціальний транспорт, як відбувається організація і виконуються ветеринарно-санітарні вимоги при транспортуванні трупів до місця розтину , на утільзавод, та їх знешкодження:

Які набуті практичні навички, пов'язані з санацією місця розтину трупів і методами знешкодження та утилізації трупного матеріалу: закопування на скотомогильнику, спалювання, біотермічне знешкодження в чеських ямах, утилізація в господарствах і в умовах санітарного заводу (з використанням утильустаткування):

Як побудована чеська ями або скотомогильник(результат ветеринарно-санітарної оцінки стану скотомогильника та скласти відповідну картку:

Яку засвоєно технічну сторону особистого захисту при роботі з трупами тварин (спецодяг, обробка рук, тощо) :

Які засвоєні методи охорони довкілля від забруднення трупним матеріалом:

Які відпрацьовані методи дезінфекції місць розтину трупів і об'єктів, які можуть бути інфіковані трупним матеріалом:

Чи були в господарстві (районі) за останні три роки випадки судових справ, що стосуються роботи працівників ветеринарної медицини та з інших приводів або порушення чинного законодавства:

Який відібрано і зафіксовано патологічний матеріал, відповідно до вимог, та доправлено до патологоанатомічного музею кафедри для подальшого в виготовлення сухого або вологого макроскопічного препарату:

Висновок:

Протокол (акт) патологоанатомічного розтину трупа тварини № _____

Вид тварини _____, № _____ паспорт

Належність _____

Стать, кличка _____

Вік _____

Дата смерті _____

Мась(колір пір'я, окрас) _____

Місце і дата розтину _____

Порода _____

Розтин провів _____

під керівництвом _____

в присутності _____

Короткі дані анамнезу, історії хвороби і клінічний діагноз.

Стать _____

Вік _____

Мась (окрас, колір оперення) _____

Положення трупа _____

Конфігурація _____

Будова тіла _____

Вгодваність _____

Шкіра _____, шерстний покрив _____

Кінцівки _____, суглоби _____

Копита _____

Природні отвори _____

Трупні ознаки:

Трупне охолодження _____, залякання _____,

Трупні плями _____, розкладання _____

Дані розтину

Підшкірна клітковина (жирові відкладення) _____

Кровонаповнення судин _____, стан крові _____,

Поверхневі лімфатичні вузли _____

М'язи _____, сухожилкові піхви, слизові сумки _____,

Ротова порожнина _____

Ясна _____, зуби (стан, зубна формула) _____,

Мигдалики _____, піднебіння _____,

Глотка _____, стравохід (воло) _____,

Гортань _____, трахея _____,

Щитовидні залози _____, слинні залози _____,

Тимус _____

Грудна порожнина:

(Положення органів при розтині порожнини) _____

Плевра _____, середостіння _____,

Лімфатичні вузли _____

Діафрагма _____

Серце:

Конфігурація _____, величина _____,

Маса _____, колір _____, консистенція _____,

Перикард _____,

Епікард _____,

Міокард _____,

Ендокард _____,

Клапани _____, струни _____,

Великі судини _____.

Легені:

Величина _____, колір _____,

Консистенція _____, кровонаповнення _____,

Бронхи _____, бронхіальні лімфовузли _____

Проба Галена _____.

Черевна порожнина:

Положення органів при розтині порожнини _____

Очеревина _____, сальник _____,

Брижа _____, черевна аорта _____,

Брижові артерії і вени _____

Селезінка:

Величина _____, маса _____,

Колір _____, консистенція _____,

КАПСУЛА _____, НА РОЗРІЗІ

Кровонаповнення _____,

Лімфовузли _____.

Шлунок:

Конфігурація _____, величина _____,

Вміст _____

Стан слизової оболонки _____

Кишечник тонкий і товстий .

Положення _____, об'єм _____,

Вміст _____,

Стан слизової оболонки _____

Брижові лімфовузли:

Розмір _____, колір _____, консистенція _____,
вологість на розрізі _____

Печінка:

Величина _____, колір _____,

Вага _____, капсула _____,

Рисунок на розрізі _____,

Кровонаповнення _____, лімфовузли _____

Жовчний міхур _____.

Підшлункова залоза:

Маса _____, колір _____,

Малюнок на розрізі _____

Нирки:

Величина _____, вага _____,

Колір _____, консистенція _____,

Рисунок на розрізі _____

Наявність конкрементів _____

Наднирники:

Величина _____, консистенція _____,

Рисунок на розрізі _____

Сечоводи:

Слизова оболонка _____,

Наявність уратів _____

Сечовий міхур:

Величина _____, стан наповнення _____,

Колір сечі _____,

Наявність конкрементів _____

Слизова оболонка _____

Сечівник:

Слизова оболонка _____

Статеві органи:

Яєчники _____, яйцепроводи _____,

Матка _____, Піхва _____,

Молочні залози _____.

Препуцій _____, Пеніс _____,

Мошонка _____, Тестікули _____,

Придаткові залози _____.

Череп і хребет:

Черепна порожнина _____,

Синуси _____, мозкові оболонки _____

_____

Головний мозок (сіра і біла речовина, порожнини, судинні сплетіння)

_____

_____

Спинний мозок _____

_____

Нервові вузли і нерви _____

_____

_____

Примітка: у птиці також досліджують сумку фабриція, залозистий шлунок та клоаку.

Патологоанатомічний діагноз:

(перерахувати усі встановлені патолого-анатомічні діагнози)

_____

_____

_____

_____

_____

Результати спеціальних досліджень:

(вказати дату та № експертизи лабораторії ветеринарної медицини, яка проводила дослідження патологічного матеріалу та її зміст)

- бактеріологічні - _____

- вірусологічні - _____

- токсикологічні - _____
- паразитологічні - _____
- біохімічні - _____
- радіологічні або інші _____

Патолого-анатомічний висновок:

Основне захворювання або його ускладнення, що призвело організм до загибелі:

_____

конкуруюче захворювання (якщо таке було) _____

фонові (ускладнюючі) захворювання _____

_____

Заходи, що рекомендовані виробництву:

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Підписи _____

_____

_____

_____

Примітка: до акта також додається копія експертизи лабораторного дослідження патологічного матеріалу від трупа тварин.

Супровідна

Кутовий штамп _____ район _____

Підприємства _____ господарство _____

населений пункт _____

До _____ державної лабораторії ветеринарної медицини

Адреса: _____

При цьому направляється для _____

(вид досліджень)

патологічний матеріал (зазначити який) _____

Від _____, що належить _____

(вид і вік твар.)

(господарство, ферма, відділок, прізвище власника тварини)

Дата захворювання (тварини, птиці, бджіл, риб, звірів) _____

Дата падежу _____

Клінічна картина хвороби _____

Дані патологоанатомічного розтину _____

Передбачуваний діагноз _____

Дата направлення матеріалу _____

За проведені дослідження оплату гарантуємо. Наш рахунок _____

Директор (голова) підприємства

_____ (посада)

_____ (підпис)

Головний лікар ветеринарної медицини

_____ (підпис)

Висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики

Оцінка роботи практиканта балів (максимум – 20 балів)

Керівник практики від вищого навчального закладу

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Звіт з виробничої практики студента розглянуто й схвалено на

засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ року

СУМА БАЛІВ

які отримують студенти при захисті звітів

Оцінка керівника від бази практики (0-20 балів)	
Оцінка керівника від кафедри (0-20 балів)	
Ілюстративна частина (додатки та презентація результатів проходження практики під час захисту звіту практики) (0-20 балів)	
Відповіді на запитання комісії при захисті звіту (0- 30 балів)	
Творчий доробок – публікації, роліки, публічні заходи з популяризації знань, тощо (0- 10 балів)	
Разом (максимум 100 балів)	

Дата комісійного захисту « _____ » _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____

Нагорна Людмила Володимирівна
Нечипоренко Олександр Леонідович
Петров Роман Вікторович
Касяненко Оксана Іванівна
Шкромада Оксана Іванівна
Фотіна Тетяна Іванівна
Зон Григорій Анатолійович
Гребеник Наталія Петрівна
Долбаносова Римма Валентинівна
Ребенко Галина Іванівна

Програма виробничої практики

Методичні вказівки щодо виконання програми виробничої практики

Суми, РВВ, Сумський національний аграрний університет, вул.Г.Кондратьєва,160

Підписано до друку: червень, 2025 р.   Формат А5:   Гарнітура Times New Roman

Тираж: 100 примірників   Замовлення _____   Ум. друк. арк.
